

Sorsok kimerevítése

A főszerkesztő *Stephen Farthing* és az előszóíró *Richard Cork* nevével jegyzett nagy kötet, joggal *A művészet nagykönyve* címmel, különleges eseménye a magyar művészeti könyvkiadásnak is. Szóisméltésekben botladozom, de megbocsátóm legyen az a Lélek, ki-mi az ihlet szent adományával gazdálkodik.

Annyira elragad ennek a „teljes” kultúratörténet-metszetnek a sugallata, hogy a legszívesebben jegyzékes tartalmat ismertetnék, tessék, akit ez és ez érdekel, vegye, lapozza, akit meg az s amaz, szintén. Nyilvánvaló, hogy emberközpontúnak szánják a készítő a fedőlapot, a szürreális Magritte „Az ember fia” c. mulatságos alkotását – jóllehet a festőtől még átütőbb munka is elképzelhető volna –, igenis arról van szó, hogy ez a súlyos, lábra véletlenül sem ejtendő munka lélektől lélekig szóló ismereteket ad, s így jobbára miránk, gondolkodó és érző, fantáziás földlakókra összpontosít. Nem annyira a dologi, mesterségbeli akármire?

Ó, ez sem igaz így. A mű személyeket és irányzatokat úgy ismertet, hogy élettörténetét adja a szépség tanának és gyakorlatának; megkap, elragad, kiröpít, visszafog: ne gyengüljünk el egyik kor, egyik irányzat, kifejezési mód, létezési példa javára sem, mellette ne legyünk semminek, ellene annyira se, lenne ez az összefoglaló valóban a lehetetlen megkísértése. Tanuljunk – és gyönyörködjünk. Szerezzünk ismereteket – érezzük magunkat megerősítve vonzalmainkban. Töprengjünk el kétségeken: jól láttunk eddig? Nem található meg vajon a régi századok felületeiben a mai kor aprólékosabb figyelmének sok eleme? Van-e igazán – „konkrét és absztrakt” mindenben, mindenkor, lényeges-e örökké csak egy ilyen megkülönböztetés is? Mennyit „mesél” a tematikus festészet? Milyen képzeletbeli elmondandókat sugall az elvontabb piktori világ?

Hát akkor: rajta. „Induljunk el te meg én”, ilyen elioti személyességgel, benső társasággal. Keressük először az örök elemeket, mint mondtam, régi korokban is a mait. S nemcsak sztorik alapján. Mitológia...istenek...szerelmek...csaták...városok...fejlődések. Ne így jussunk el a klasszikumig, aztán az impressziók művészetéig, onnét a kinek-kinek másképp befogadható modernségig, avantgárdig. Ne. Örüljünk a már-már ősi koroknak számító bizánci, görög-római, középkori művészetet megalapozó, urambocsá visszaköszöngető, de vajon eléggé jól ismert áldásoknak, ne unjuk, ne pipáljuk ki: „tudjuk”. S nem tudjuk igazán Cézanne-t se, Monet-eket csakígy, nem szabad az egymásra következő korszakokat megújulásoknak, felfrissüléseknek vennünk. A művészetnek – ma így hisszük végre – nincs versenyhelyzete soha. Nincs csodaszer, melytől egy francia posztimpresszionista után az amerikai absztrakt expresszionista elemibb, „újabb” igazsággal szolgálhatna. Nincs.

A legújabb kor, a földrajzilag távolabb tér: azonosságokkal szol-

gál, bár merőben más eszközök révén. A könyv nagyszerű érdeme, hogy kicsit rendet tesz fejünkben, érzékelésünkben. Nem állítanám, hogy sikerrel tör igazságokra. Kinek Signac, kinek Utrillo fontos. Kinek a nagy tragikus de Staël, kinek a hiányzó Wols. Átutalgatásokkal mégis jelen van, ha neve nélkül is, „mindenki”.

A nagyon elmés szerkesztés adja a kötet fő erényét. Sorsok kimerevítése a művészeti jellemzők képes levezetése mellett... Tolakvó, erőszakos, paternalista értékelések helyett az örök mozgás, lélegzés. Mindez hiperszínvonalon – technikailag.

Nagy érték ismét a miénk e könyvvel. Szórakoztató matéria – is. Filozófiai kitekintések sora – csakígy. Gondolkodás és érzékelés, ötlet és felszisszentő szépségfelismerés – mind az ember sajátja. Ha nem is Magritte kalapos elmebambulója vagyunk, de őstörténet letéteményesei.

S hogy ilyen legendás, mesés eredetektől ennyi differenciált igazság és ily gazdagon változatos tökéletesség jött ki?

Hihetetlen?

Nagy művészkönyvünk ezt a válasz is megengedi. Ám a tanulságos levezetés révén azt érzem inkább, nem véletlen ez az egész.

Ez a hatalmas összefoglalás...lehetősége, eleve. Hogy a művészet a világ.

Hogy a művészet az ember? Nem, talán...de a kultúra sem létezhetne, ha mindig elmaradt volna a már ismert dolgok klasszikummá-fogalmazása, illetve a soha meg nem fejthető szent rejtelmekkel esedékes kísérletezés.

Vagy a rólunk esedékes tudomásvétel, legalább.